

SENAT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Zapis stenograficzny
(290)

52. posiedzenie
Komisji Ustawodawczej
w dniu 24 czerwca 2008 r.

VII kadencja

Porządek obrad:

1. Rozpatrzenie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2007 r. dotyczącego ustawy o pomocy społecznej (sygnatura akt P 42/06).

(Początek posiedzenia o godzinie 14 minut 30)

(Posiedzeniu przewodniczy przewodniczący Krzysztof Kwiatkowski)

Przewodniczący Krzysztof Kwiatkowski:

Otwieram posiedzenie komisji związane z rozpatrzeniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie ustawy o pomocy społecznej, zawartego w aktach o sygnaturze P 42/06.

Oddaję głos przedstawicielowi Biura Legislacyjnego.

(Wypowiedź poza mikrofonem)

Proszę bardzo.

**Ekspert do spraw Legislacji
w Biurze Legislacyjnym w Kancelarii Senatu
Marek Jarentowski:**

W wyroku z 13 listopada 2007 r., sygnatura akt P 42/06, Trybunał orzekł o niezgodności z konstytucją art. 88 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie art. 1 pkt 32 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej w zakresie, w jakim pomija osoby, które osiągnęły pełnoletność w specjalnych ośrodkach wychowawczych.

Do dnia wejścia w życie wspomnianej ustawy, czyli do końca marca 2007 r., art. 88 ust. 1 pkt 2 stanowił, iż pomocą mającą na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem przez pracę socjalną, a także pomocą pieniężną na kontynuowanie nauki zostaje objęta osoba, która osiągnęła pełnoletność w rodzinie zastępczej oraz osoba pełnoletnia opuszczająca placówkę opiekuńczo-wychowawczą typu rodzinnego i socjalizacyjnego, dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy i młodzieżowy ośrodek wychowawczy.

Przepis ten pomijał osoby pełnoletnie opuszczające specjalny ośrodek wychowawczy. Osoby te w zasadzie nie różniły się od innych osób objętych przepisem art. 88 ust. 1, różnica tkwiła tylko w placówkach, których opieką były objęte. Placówki te różniły się między innymi formą prawną, źródłami finansowania, zasadami przyjmowania dzieci i młodzieży. W konsekwencji osoby pełnoletnie opuszczające specjalny ośrodek wychowawczy pozbawione były między innymi pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, a osoby opuszczające na przykład placówkę opiekuńczo-wychowawczą taką pomoc otrzymywały.

Z dniem 1 kwietnia 2007 r. przepis ten został zmieniony w ten sposób, że pomocą objęte są również osoby pełnoletnie opuszczające specjalny ośrodek wychowawczy, a także młodzieżowe ośrodki socjoterapii, które zapewniają całodobową opiekę.

Art. 70 ust. 4 konstytucji stanowi, iż władze publiczne zapewniają obywatelom powszechny i równy dostęp do wykształcenia. W tym celu tworzą i wspierają systemy indywidualnej pomocy finansowej i organizacyjnej dla uczniów i studentów, a warunki udzielania pomocy określa ustawa. Art. 70 konstytucji więc, zdaniem Trybunału, zawiera dwa kompleksy norm. Statuuje on rozliczne zadania państwa w zakresie oświaty i nauki, z którymi nie wiąże się jednak możliwość skierowania roszczenia o ich wyegzekwowanie na rzecz jednostki. Realizacja tych zadań stanowi gwarancję instytucjonalną dla podmiotowego prawa do nauki, mającego konstytucyjną genezę i konstytucyjnie regulowane fragmenty reżimu normatywnego, co jest objęte drugim kompleksem norm zawartych w art. 70. Jako podmiotowe prawo konstytucyjne jest między innymi regulowany powszechny i równy dostęp do wykształcenia, art. 70 ust. 4, zdanie pierwsze konstytucji. Nic więc nie stoi na przeszkodzie, aby art. 70 ust. 4 konstytucji traktować nie tylko jako przepis programowy, ale też gwarancyjny wobec ogólnego prawa do nauki, a także jako źródło bardziej szczegółowego prawa podmiotowego, prawa do równego dostępu do mechanizmu wyrównywania przez państwo szans edukacyjnych.

Trybunał wielokrotnie podkreślał, iż wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się daną cechą istotną, relewantną, w równym stopniu mają być traktowane równo, a odstępstwa od tej zasady są dopuszczalne tylko w uzasadnionych przypadkach. W związku z tym musimy odpowiedzieć na dwa pytania. Czy wychowankowie specjalnych ośrodków wychowawczych są podmiotami podobnymi do osób wymienionych w art. 88 ust. 1 pkt 2 ustawy? I czy mimo tego podobieństwa istnieją jakieś przesłanki przemawiające za nieprzyznaniem im prawa do uzyskania pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki? W świetle art. 88 ust. 1 ustawy można wykazać różne rodzaje instytucji, których podopieczni uprawnieni są do pomocy. Zdaniem Trybunału nie ma jednak podstaw do przyjęcia, iż głównym wyznacznikiem katalogu osób uprawnionych do otrzymania pomocy na kontynuację nauki, w kontekście art. 70 ust. 4 konstytucji, jest samo kryterium instytucjonalne. Prawo do uzyskania pomocy państwa wyrównującej dostęp do edukacji ma bowiem ze swej strony charakter indywidualny, jego podmiotem jest konkretna osoba a nie instytucja, która sprawuje nad nią opiekę, czy też świadczy usługi edukacyjne. Dzieci często umieszczane są w instytucjach niekoniecznie najbardziej dostosowanych do ich potrzeb, ale takich, w których akurat są wolne miejsca. Poza tym status prawny poszczególnych instytucji bywa zmieniany przy pozostawieniu w nich dotychczasowych wychowanków.

Trybunał uznał więc, że w kontekście prawa do uzyskania pomocy finansowej na kontynuację nauki wychowankowie specjalnych ośrodków wychowawczych są podmiotami podobnymi do wychowanków innych instytucji opiekuńczych uwzględnionych w art. 88 i powinni być analogicznie traktowani. Ich pominięcie w zaskarżonym przepisie należy więc uznać za sprzeczne z prawem do równego dostępu do pomocy państwa w zakresie edukacji. Trybunał nie znalazł powodów, dla których, mimo podobieństw, odmienne traktowanie wychowanków pod względem prawa do pomocy finansowej byłoby uzasadnione.

Zaskarżony przepis, jak powiedzieliśmy, został znowelizowany zgodnie z duchem postulatów zawartych w uzasadnieniu wyroku Trybunału w wymienionej noweli-

zacji ustawy z 16 lutego 2007 r. Nowelizacja ta poszerzyła przepis o osoby pełnoletnie opuszczające specjalny ośrodek wychowawczy, a także opuszczające młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę. Trybunał zdecydował się jednak wydać orzeczenie o przepisie, który jeszcze przed wydaniem wyroku utracił moc, ponieważ w omawianym przypadku było to konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw; skarżący nie miały bowiem innej możliwości dochodzenia swych praw.

Trybunał wskazał w sentencji omawianego wyroku brakującą treść przepisu. Pozwala to sądom i innym organom na wydanie nowych decyzji w oparciu o zmieniony stan prawny ukształtowany przez wyrok Trybunału. Przepis art. 88 ust. 1 został o podobną w skutkach treść poszerzony przez wymienioną ustawę.

W aktualnym stanie prawnym obowiązuje przepis pozbawiony wad wcześniejszego unormowania. Na mocy wyroku zainteresowane podmioty mają również możliwość wznowienia postępowania, więc orzeczenie, zdaniem Biura Legislacyjnego, nie wymaga wykonania.

Przewodniczący Krzysztof Kwiatkowski:

Czy ktoś z pań, panów senatorów ma pytania do przedstawiciela Biura Legislacyjnego? Nie.

W związku z przedstawioną informacją zgłaszam projekt uchwały, w którym Komisja Ustawodawcza uznaje za niecelowe podjęcie inicjatywy ustawodawczej związanej z realizacją wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie ustawy o pomocy społecznej.

Kto z pań, panów senatorów jest za przyjęciem takiej uchwały? Proszę o podniesienie ręki. (5)

Jednogłośnie.

Zamykam posiedzenie poświęcone realizacji tego wyroku.

(Koniec posiedzenia o godzinie 14 minut 37)

Kancelaria Senatu

Opracowanie i publikacja:

Biuro Prac Senackich, Dział Stenogramów

Druk: Biuro Informatyki, Dział Edycji i Poligrafii

Nakład: 5 egz.

ISSN 1643-2851